HANGON KAUPUNKI
HANGÖ STAD

Arviointikertomus 2021

Hangon kaupungin tarkastuslautakunta
2021-2025

Sisällysluettelo

1. **Tarkastuslautakunta** 3
2. **Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen** 4
   - 2.1. Yleistä taloudesta 4
   - 2.2. Talouden tasapainoittaminen kuntalain mukaisesti 5
   - 2.3. Talousarvion toteutuminen 8
   - 2.4. Keskeisten toimintojen taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen 8
3. **Sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan sekä riskienhallinnan järjestäminen** 11
4. **Muuta** 14
5. **Yhteenveto** 16

Arviointikertomus 2021
Hangon kaupungin kaupunginvaltuustolle

1. Tarkastuslautakunta

Kaupunginvaltuusto on toimikaudelle 2021-2024 valinnut seuraavan tarkastuslautakunnan:

Jäsenet	Henkilökohtaiset varajäsenet
Jouko Kavander	Maritta Sariola
Christian Mattsson	Torbjörn Ekholm
Marie Koskinen	Elina Lahtinen
Monica Ferm	Yrjö Sahlstedt
Esko Tolvanen	Marko Reitamaa
Gun Augustsson-Sula	Johan Puumala
Timo Riikkilä	Riitta Tamminen-Tallgren
Matti Rantanen	Henrik Väisänen
Katja Mäkelä	Kaija Heikkinen

Puheenjohtajaksi valittiin Jouko Kavander ja varapuheenjohtajaksi Christian Mattsson.

Tarkastuslautakunta on tehtävänsä suorittamiseksi perehtynyt toimielinten pöytäkirjoihin, vuoden 2021 talousarvioon, vuosien 2022–2024 taloussuunnitelmaan, vuoden 2021 tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sekä tilintarkastuksen raportteihin. Tarkastuslautakunta on kuullut johtavia viranhaltijoita ja tutustunut valittuihin painopistealueisiin erikseen hyväksytyn ohjelman mukaisesti. Tarkastuslautakunta on kokoontunut 8 kokoukseen koskien vuotta 2021.

Lakisääteisen tilintarkastuksen on suorittanut BDO Audiator Oy. Vastuullisena tilintarkastajana on toiminut JHT, HT Tove Lindström-Koli ja avustavina tilintarkastajina JHT, HT Mark Lassfolk sekä tarkastaja Niko Nyberg. Lassfolk on toiminut tarkastuslautakunnan sihteerinä.

Työohjelmansa loppuun saatettuaan, tarkastuslautakunta antaa kaupunginvaltuustolle seuraavan arviointikertomuksen:

2. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

2.1. Yleistä taloudesta

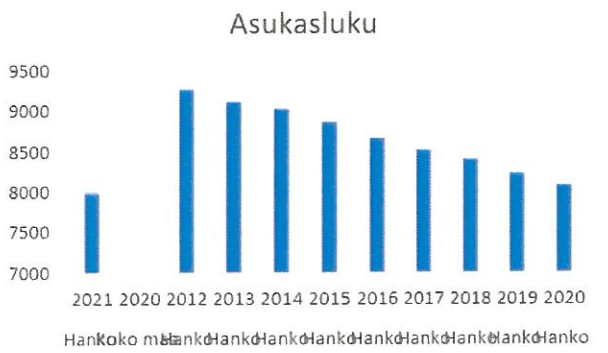

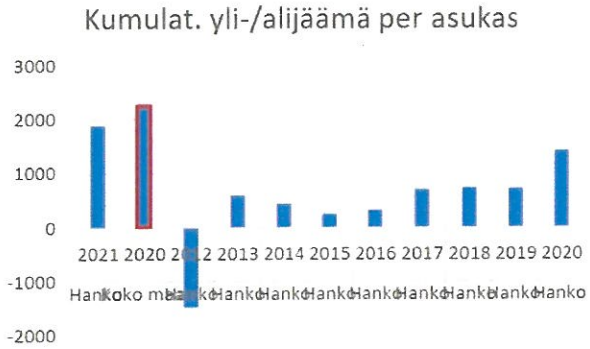

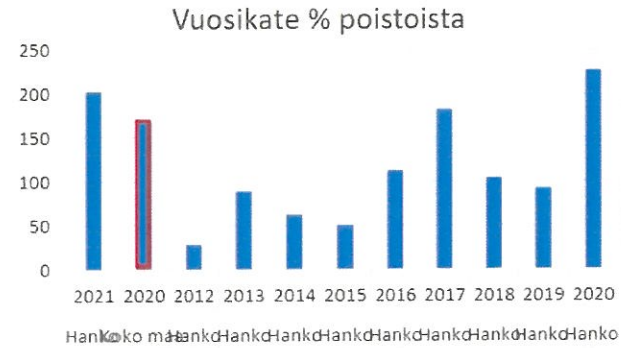

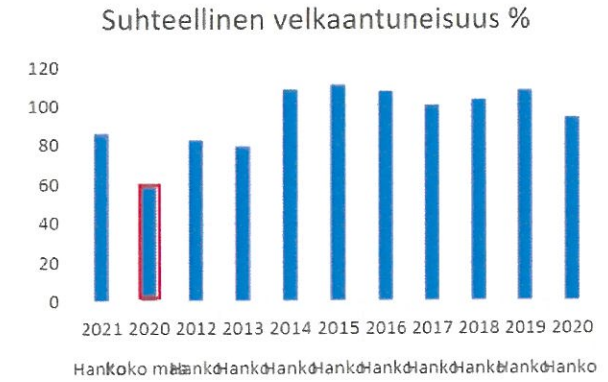

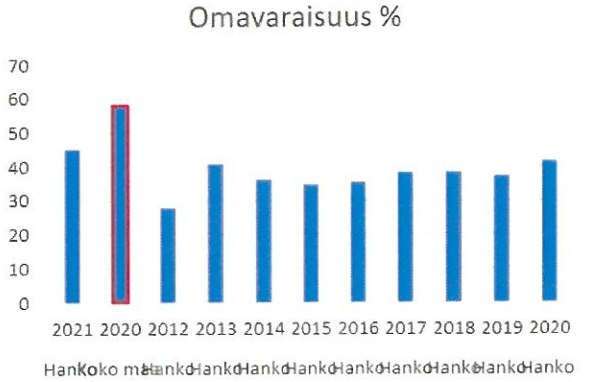

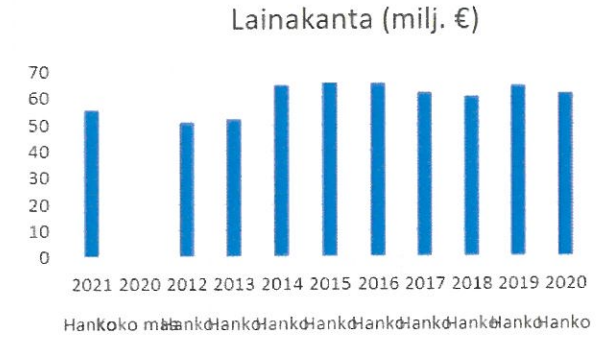

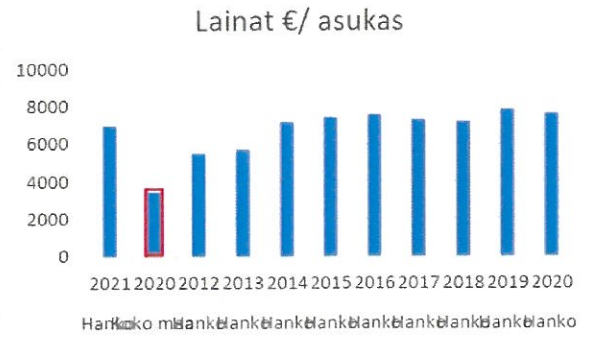

Vuoden 2021 tilikauden tulos oli 3,66 milj. euroa ylijäämäinen, mikä on edellisvuoden tapaan vahva tulos. Talousarviossa tilikauden tulos oli 0,22 milj. € ylijäämäinen ja muutetussa

talousarviossa 0,30 milj. € ylijäämäinen, toteuma on täten huomattavasti parempi kuin sekä alkuperäinen että muutettu talousarvio.

Tilikauden tulosta analysoitaessa tulee tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan huomioida, että vuosi 2021 oli edelleen poikkeava vuosi mm. Covid-pandemiasta johtuen. Valtio on myöntänyt kunnille koronatukia, jotka Hangon osalta olivat suuruusluokassa 0,8 milj. €, lisäksi HUS:lle myönnettyjen koronatukien myötä myös erikoissairaanhoidon toteuma alitti arvioidun 0,8 milj. €. Lisäksi kaupungin tonttimyynti toteutui 0,5 milj. € arvioitua parempana ja verotulot 0,35 milj. € arvioitua parempana. Täten on todettavissa, että tuloksen muodostumiseen on suurelta osin vaikuttanut kertaluontoiset erät. Vuoden 2021 ja 2020 lukuja vertailtaessa on todettavissa, että valtionosuudet toteutuivat 1,6 milj. € pienempänä kuin vuonna 2020, tähän vaikutti olennaisesti se, että vuonna 2020 valtion koronatuet jaettiin osana valtionosuuksia, kun ne vuonna 2021 tuli kirjata tukiin ja avustuksiin osana toimintatuottoja.

Konsernin tulos vuodelta 2021 oli ylijäämäinen 7,1 milj. € pitkälti kaupungin ja sataman ylijäämistä.

Kaupungin kumulatiivinen ylijäämä on 15,1 milj. €, eli 1.891 €/asukas.

Konsernin kumulatiivinen ylijäämä on puolestaan 26,9 milj. €, eli 3.369 €/asukas.

Käyttötalous toteutui kokonaisuudessaan muutettua talousarviota 2,8 milj. euroa parempana.

Kaupungin nettoinvestoinnit olivat 2,8 milj. € verrattuna budjetoituun 3,7 milj. €.

Kaupungin velkataakkaa supistui tilikauden aikana 5,7 milj. €.

Kaupungin lainakanta oli 58,1 milj. €, mikä vastaa 7.272 €/asukas.

Konsernin lainakanta oli 69,5 milj. €, mikä vastaa 8.699 €/asukas.

2.2. Talouden tasapainottaminen kuntalain mukaisesti

Kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluu mm. arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.

Talouden tasapainottamisen kriteerit uudistuivat vuoden 2022 alusta, jolloin niitä tulkitaan vuoden 2020 ja 2021 lukujen perusteella. Talouden tasapainottamisen kriteerit ovat:

1) kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia;

2) kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti;

3) asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla;

4) konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8.

Hangon osalta on todettavissa, että tunnusluvut eivät täyty. Kohdan 2 osalta ollaan kuitenkin lähellä raja-arvon ylittymistä.

Vaikka Kuntalain uudistetun § 118 raja-arvot eivät Hangon konsernitilinpäätöksessä 2021 ylity haluaa Tarkastuslautakunta kuitenkin edelleen kiinnittää huomioita etenkin kaupungin korkeaan velkataakkaan, joka muodostaa erittäin merkittävän riskin sekä kaupungille että kaupunkikonsernille. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kaupungin tulee jatkossakin pyrkiä pienentämään velkataakkaa. Tarkastuslautakunnan suosittelee, että konserniyhtiöille enenevissä määrin asetetaan taloudellisia ja toiminnallisia tavoitteita, joilla päästään vaikuttamaan edellä mainittujen lakisääteisten kriteerien muodostumiseen konsernitasolla.

Kaupungin lainakannan arvioidaan vähenevän 4,8 milj. euroa suunnitelmakauden aikana. Tarkastuslautakunta toteaa suunnitellun kehityksen myönteisenä, tarkastuslautakunnan suositusten mukaisena asiana.
Voimassa olevan talousarvio-suunnitelman mukaan, emon kumulatiivinen ylijäämä säilyisi ja vahvistuisi vuosittain seuraavasti.

Talousarvio 2022	**Suunnitelma** 2023	**Suunnitelma** 2024
629.379 €	3.596.920 €	1.712.468 €

Tarkastuslautakunta painottaa edelleen toimivan ja aktiivisen konserniohjauksen ja -valvonnan tärkeyttä, jotta kaupunki voisi tavoiteohjauksella ja seurannalla vaikuttaa konserniyhteisöjen toimintaan ja talouteen sekä sitä kautta konsernin niihin tunnuslukuihin, joista muodostuu lakisääteiset kriteerit konsernin talouden tasapainon arvioimiseksi.
Tarkastuslautakunta ehdottaa, että yhä enenevässä määrin asetettaisiin kaupungin tytäryhteisöille ja niiden tunnusluvuille konkreettisia ja mitattavia taloudellisia tavoitteita, joiden avulla päästäisiin vaikuttamaan konsernin tilinpäätöksen tunnuslukuihin.

Hangon kaupunkikonsernissa Satama-yhtiön merkitys on erittäin huomattava, mikä korostaa konserniohjauksen ja -valvonnan tärkeyttä kaupungin roolissa omistajana.

Edellisten vuosien tapaan Tarkastuslautakunta painottaa, että etenkin sataman investoinnit ja niistä seuraavat vaikutukset ovat seikkoja, joita tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tulisi selkeästi budjetoida konsernitavoitteina kaupungin talousarviossa.

2.3. Talousarvion toteutuminen

Yleistoteamuksena tarkastuslautakunta esittää, että talousarviokuri on vuoden aikana ollut hyvä. Toiminto- ja projektikohtaisista talousarviopoikkeamista tehdään selkoa tilinpäätöksessä ja tässä arviointikertomuksessa.

Tuloslaskelma

Vuoden 2021 tilikauden tulos oli 3,66 milj. euroa ylijäämäinen, mikä on sekä edellisvuoden tapaan hyvä, talousarviota huomattavasti parempi toteuma.

Tarkastuslautakunta esittää tuloksen muodostumiseen liittyen kiinnitettäväksi huomiota mm. seuraaviin seikkoihin:

"Myönteiset seikat"
- Henkilöstökulut olivat 0,7 milj. € arvioitua alhaisemmat.
- Kiinteistöjen myynnit olivat 0,5 milj. € arvioitua suuremmat.
- Lainakanta supistui 5,9 milj. €.
- Toimintatuotot olivat kokonaisuutena 2,95 milj. € arvioitua suuremmat.
- Verotulot ylittivät muutetun talousarvion 0,35 milj. €.

"Kielteiset seikat"
- Palveluiden, aineiden ja tarvikkeiden ostot toteutuivat 1,37 milj. € arvioitua suurempana

Käyttötalousosa

Käyttötalousosa toteutui koko kaupungin osalta tarkasteltuna budjetoitua paremmin osoittaen 95 prosentin talousarviototeumaa, joka tarkoittaa määrärahojen alittamista ~2,8 milj. eurolla.

Kokonaisvaltaisesti tarkastuslautakunta esittää, että kaupungin käyttötaloutta on hoidettu lain ja valtuuston päätösten mukaisesti. Merkittäviä määrärahojen ylityksiä oli läkkäiden palvelukeskuksen osalta, jonka määrärahan ylitys oli ~438,6 t€ (6 %). Kulttuuritoimi ylitti määrärahansa 61 t€ (4,5 %). Talousarviokuri ja tulosohjaus on siten ollut toimivaa vuonna 2021.

Investointiosa

Kaupunki toteutti tarkastelukaudella investointeja noin 2,8 milj. €:lla, joka vastaa 76 % budjetoiduista investoinneista. Investoinneista on kerrottu tarkemmin tilinpäätöksessä. Kadut, liikennealueet ja venesatamat ylittivät määrärahansa 113 t€:lla. Tulopuolella tonttien myynti ylitti talousarvion ~533 t€:lla. Myyntivoittoja kertyi 1,46 milj. euroa.

Lainakannan muutos

Kaupungin lainakanta on vuoden 2021 aikana supistunut 5,9 milj. €:lla. Vuoden lopussa lainaa oli 55,5 milj. €, eli 6.950 €/asukas. Kaupungin asukasmäärän jatkuva supistuminen tarkoittaa, että lainat per asukas eivät ole supistuneet samassa suhteessa koko lainakannan kanssa. Koko Suomen kuntien keskiarvo vuonna 2020 oli 3.448 €/asukas, joten Hangon tilanne on lainakannan supistumisesta huolimatta erittäin paljon keskiarvoa huonompi.

Velkataakkaa analysoitaessa tulee kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että kaupungin, konsernin sisäinen määräaikainen - 31.12.2023 erääntyvä - laina Hangon satamalle on 28,7 milj. €. joten pelkästään emokaupungin nettovelkaantuminen on käytännössä n. 26,8 milj. €, mikä on n. 3.354 euroa per asukas eli maan keskiarvon tasolla. Maan kuntien keskiarvo 2020 oli 3.448 € per asukas. Konsernin (kaupunki + tytäryhteisöt) ulkoinen lainakanta on 69,5 milj. euroa, mikä on 8.699 € per asukas maan keskitason vuonna 2020 ollessa 7.457 euroa per asukas.

2.4. Keskeisten toimintojen taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Yleishallinto

Toiminnalliset tavoitteet
Toiminnalliset tavoitteet on saavutettu olennaisilta osin.

Talous
Talouden toteuma alitti talousarvion 0,96 milj. euroa.

Eteläkärjen ympäristöterveystoimi

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat pääosin toteutuneet. Täyttämättömät virat ja pitkät poissaolot vaikuttivat toimintaan. Talous toteutui talousarviota ~34 t€ pienempänä.

Sisäisten palvelujen yksikkö

Sisäilmaongelmat ovat edelleen vaikuttaneet toimintaan, näistä johtuvat tila- ja laitevuokrat olivat vuonna 2021 ~0,17 milj. €.
Tarkastuslautakunta toteaa yksikön toiminnalliset tavoitteet pääosin toteutuneiksi, mutta haluaa korostaa korjausvelan lyhentämisen tärkeyttä ja että korjausohjelma perustuisi riittäviin kuntotarkastuksiin. Tarkastuslautakunta toteaa myönteisenä seikkana tilinpäätöksessä esitettyjen energiansäästöhankkeiden toteuttamisen.

Alkuperäisen talousarvion toimintakate oli -0,373 milj. €, talousarviomuutoksia ei tehty. Tilikauden toteumaksi muodostui -0,330 milj. €, alittaen muutetun talousarvion ~42 t€:lla.

Perusturva

Toiminnalliset tavoitteet
Perusturvasektori on yleistasolla pystynyt tuottamaan asukkaiden tarvitsemat, lain edellyttämät perusturvapalvelut.
-Tarkastuslautakunta yhtyy tilinpäätöksessä esitettyyn toteumaan, että Hangon perusturvan kustannukset ovat isot niin kansallisella tasolla kuin verratessa HUS-kuntiin. HVA-uudistusta ja kaupungissa jatkossa tarjottavia palveluita silmällä pitäen on tärkeää, että kaupunki pystyisi osoittamaan, että laadukkaita palveluita pystytään toteuttamaan myös kustannustehokkaasti, mikä asettaa vaatimuksia kustannusleikkauksille sekä rakenteellisille uudistuksille, joiden tarve korostuu väestön ikääntyessä ja vähentyessä.
-Iäkkäiden palvelukeskuksessa tapahtui loppuvuodesta merkittävä muutos, kun Palvelutalo Novan toiminta henkilökuntineen siirrettiin kaupungin omaan tuotantoon liikkeenluovutuksella Hangon palveluasunnot säätiöltä. Iäkkäiden palvelukeskuksen osalta tarkastuslautakunta toteaa, että vaikka vuoden aikana myönnettiin 0,3 milj. €:n lisämääräraha toiminnan määrärahat ylittyivät tilinpäätöksessä ~0,44 milj. €.
-Sosiaalipalvelukeskuksen osalta tarkastuslautakunta toteaa huolestuttavana tilinpäätöksessä mainitun sijoitettujen lasten määrän kasvun sekä kasvavan sosiaalihuoltopalveluiden tarpeen aikuisten ja ikääntyneiden keskuudessa.

-Korona on edelleen asettanut Terveyskeskuksen toiminnalle haasteita, hoitotoimenpiteitä on pandemiasta johtuen jouduttu siirtämään. Koronan aiheuttama hoitovelka ei ole tilikauden aikana ruvennut purkautumaan. Hoitovelka tulee tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan väistämättä ennemmin tai myöhemmin purkautumaan, kaupungin osalta ratkaisevaa on, tapahtuuko tämä vuoden 2022 aikana vai vasta hyvinvointialueuudistuksen voimaanastumisen jälkeen. Rekrytointivaikeuksia on ilmennyt mm. hammaslääkäreiden sekä psykologin tehtävien osalta, jonka johdosta on jouduttu tukeutumaan ostopalveluihin.
-Vuoden 2020 arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta nosti esiin perusturvan sisäiset ongelmat, jotka olivat johtaneet mm. ilmoituksiin Aluehallintovirastoon. Tarkastuslautakunnan tietojen mukaan Aluehallintovirasto ei vielä ole antanut lausuntoaan asiasta. Tarkastuslautakunta painottaa edelleen perusturvan sisäisen työilmapiirin kohentamista sekä prosessien kehittämistä, jotta mahdollisimman laadukkaiden lakisääteisten palveluiden tarjoaminen voidaan varmistaa.

Talous

Perusturvan talous toteutui kokonaisuutena budjetin puitteissa. Nettokulut olivat ~814 t€ arvioitua pienemmät. Iäkkäiden palvelukeskus ylitti määrärahan ~439 t€:lla (~6 %).

Sivistystoimi

Toiminnalliset tavoitteet

Tarkastuslautakunnan näkemyksenä on, että toiminnalliset tavoitteet on olennaisilta osin saavutettu. Toiminnalle asetti edelleen haasteita koronapandemia. Vuoden toimintaa on niin ikään värittänyt kiinteistöissä tehtävät kuntotarkastukset sekä Keskuskoulun sisäilmaongelmista johtuvat korjaukset. Hangonkylän koulu siirtyi elokuussa Hangöby skolanin kiinteistöön, ja esikouluryhmät siirtyivät Hangonkylän kouluun kokonaan, jolloin perusopetuksen puolella on yksi koulukiinteistö vähemmän käytössä, muutos on myös lisännyt koulujen välistä yhteistyötä.

Talous

Sivistystoimen toteuma on yhteensä 0,81 milj. € budjetoitua parempi. Tulosalueet ovat pysyneet nettokustannuksissaan ilman suuria ylityksiä.

Kulttuuri- ja kansalaistoiminta

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan toimintaa on hoidettu asetettujen tavoitteiden mukaisesti, etenkin Korona-epidemian vaikutukset huomioiden. Kulttuuritoimi ylitti määrärahansa 4,5 prosentilla tai 61 t€:lla, joka juontaa mm. kirjaston yhtiövastikkeen korotuksesta sekä kirjastolta peritystä ylimääräisestä yhtiövastikkeesta.

Ympäristötoimi

Toiminnalliset tavoitteet

Toiminnalliset tavoitteet on pääosin saavutettu ja niiden toteutumista on eritelty tasekirjassa. Lupamäärät olivat edelleen kasvussa. Rakennuslupia myönnettiin 182 kappaletta arvion ollessa 110 kappaletta ja vuoden 2020 toteuman ollessa 131 kappaletta. Maksutuotot toteutuivat siten 108 t€ arvioitua suurempana. Kiinteistötoimituksia tehtiin suunniteltua

enemmän, tontinjakoja suunnitellusti. Pientalotonttien määrä oli loppuvuodesta 36 kappaletta verrattuna suunniteltuun 30 kappaleeseen.
Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan uusiin tontteihin johtavaa kaavoitusta sekä elinkeinoelämää tukeva kaavoitusta tulee aktivoida. Tonttitarjontaa eri puolella kaupunkia tulisi myös monipuolistaa. Kaupungissa on tällä hetkellä kova kysyntä tonteille, olisi ensiarvoisen tärkeää, että tähän kysyntään pystytään vastaamaan.

Talous

Ympäristötoimen talous toteutui ~370 t€ arvioitua paremmin.

Tekninen toimi

Toiminnalliset tavoitteet

Toiminnalliset tavoitteet on saavutettu olennaisilta osin. Tarkastuslautakunta pitää myönteisenä pyrkimystä suunnittelemaan investointihankkeita jo edellisenä vuonna, jolloin hankkeiden käynnistystä on mahdollista aikaistaa.
Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota kaupungin tieverkoston heikkoon kuntoon ja peräänkuuluttaa toimia kunnon parantamiseksi, myös Lappohja huomioiden.

Talous

Teknisen toimen talous toteutui talousarviota mukaillen alittaen määrärahan 29 t€:lla.

Hangon Vesi -liikelaitos
Vesilaitoksen toteutunut ylijäämä oli 0,705 milj. €, joka on talousarviota 391 t€ parempi toteuma. Toimintakulut alittivat budjetin 197 t€ ja tulot puolestaan ylittivät arvioidun 150 t€. Poistot toteutuivat 11 t€ arvioitua pienempänä.
Investointimenoja oli 0,62 milj. €, joka alitti talousarvion noin 0,2 milj. €.
Tarkastuslautakunta yhtyy tilinpäätöksessä esitettyyn kannanottoon, että vesijohto- ja viemäriverkoston korkea ikä ja kertynyt saneerausvelka on merkittävä riski toiminnalle. Tarkastuslautakunta yhtyy näkemykseen, että saneerausmäärän kasvattaminen saneerausvelan purkamiseksi olisi hyvin tärkeää.

3. Sisäisen valvonnan, konsernivalvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen sekä konsernitavoitteiden toteutuminen

Sisäinen valvonta

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaan kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä selkoa, miten sisäinen valvonta ja siihen sisältyvä riskienhallinta on kunnassa järjestetty, onko valvonnassa havaittu puutteita kuluneella tilikaudella ja miten sisäistä valvontaa on tarkoitus kehittää voimassa olevalla taloussuunnittelukaudella. Vastaava selonteko on esitettävä myös konsernivalvonnan osalta.

Toimintakertomuksessa on selonteko kaupungin sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan järjestämisestä sekä toteutumisesta. Kaupunginhallituksen toteaman mukaan sisäinen valvonta on vuoden aikana toiminut hyvin.
Kuntaliitto on antanut suosituksen (Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta, s. 19-12, kohta 3.3) mitä tietoja toimintakertomuksessa on annettava sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä

johtopäätöksistä. Tilinpäätöksestä puuttuu kannanotot, miten sisäistä valvontaa on tarkoitus kehittää voimassa olevalla taloussuunnittelukaudella sekä miten on varmistuttu henkilökunnan ja luottamushenkilöiden riittävä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osaaminen.
Tarkastuslautakunta esittää, että henkilökunnalle ja luottamushenkilöille järjestetään koulutusta sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta.

Konsernin ohjaus ja valvonta

Konsernivalvonnan järjestämisen osalta valvontaa ohjaa kaupungin hallintosääntö sekä kuntalain uudistuksen jälkeen päivitetty konserniohje.
Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan konserniohjeen noudattamisessa konserniyhtiöissä on edelleen parannettavaa.

Tarkastuslautakunta kiinnittää edelleen huomiota satamassa vuonna 2020 sattuneeseen tapaukseen, jonka johdosta yhtiössä suoritettiin erityistilintarkastus ja joka myös johti vastuuvapauden epäämiseen yhtiön toimitusjohtajalle ja hallitukselle. Vastuuvapautta vuodelta 2020 ei myönnetty vuoden 2021 yhtiökokouksessakaan.
Vuoden 2020 arviointikertomuksen tapaan tarkastuslautakunta toteaa, että mikäli myöhemmin todetaan, että satamayhtiö on kärsinyt taloudellista vahinkoa yhtiössä todettujen laiminlyöntien takia, kaupunginhallituksen on valvottava, että kaupungin intressejä noudatetaan mahdollisissa jatkoselvityksissä ja päätöksenteossa.

Liittyen kaupungin tytäryhteisöjen hallituksien valintoihin tarkastuslautakunta toteaa, että jatkossa tulisi varmistua, että kunnan tytäryhteisöjen hallitusten valinnassa jatkossa varmistetaan kuntalain § 47 noudattaminen, että hallituksen kokoonpanossa huomioidaan yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan osaaminen.

Hangon Vuokratalojen taloudellinen tilanne on jo useamman vuoden aikana ollut heikko, vuoden 2021 loppupuolella kaupunki joutui jälleen rahoittamaan yhtiötä tämän konkurssiuhan alla. Tarkastuslautakunta toteaa myönteisenä seikkana kaupungin ulkopuolisella toimijalla toteuttaman selvityksen yhtiön toiminnasta ja tulevaisuuden näkymästä. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kyseisen selvityksen myötä päätöksenteolle, jolla yhtiön taloudellinen tilanne saadaan pitkäaikaisesti kestävämmälle pohjalle, on viimeistään nyt olemassa edellytykset. Konserniohjauksella ja varmistamalle, että hallituksen kokoonpano on kyseiseen tehtävään sopiva, kuten kuntalain 47 § määrätään, tulisi tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan seuraavaksi ryhtyä konkreettisiin toimenpiteisiin.

Toimintakertomuksessa on asetettu tavoitteet konserniyhteisöille ja konserniraportointiin liittyen. Kuten alla olevasta selvityksestä käy ilmi tavoitteet ovat pitkälti toteutuneet. Tytäryhtiöiden investoinneista on lyhyesti tiedotettu toimintakertomuksessa, sataman investointihankkeista on kuitenkin kerrottu varsin säästeliäästi.

Yhtiökohtaiset tavoitteet ovat samat kuin edellisellä tilikaudella, ja niiden toteutumisesta tehdään tilinpäätöksessä selkoa seuraavasti:

Konserniyhtiöille asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Yleiset tavoitteet (koskee kaikkia tytäryhtiöitä)
- Yhtiön toiminta on järjestetty taloudellisesti, tehokkaasti ja asiakkaiden tarpeet huomioiden.
- Yhtiöiden omistamien rakennusten ylläpito on järjestetty niin, että niiden arvo säilyy.
- Osavuosiraportointi laaditaan vähintään 6 kk välein

Yhtiökohtaiset tavoitteet vuodelle 2021

Hangon Satama Oy
Yhtiön tulos ennen veroja on vähintään 5 % liikevaihdosta

Hangon Vuokratalot Oy
Asuntojen käyttöaste on vähintään 95 %

Oy Hansea dc Ab
Yhtiön vuosikulut eivät ylitä tuloja

Toteutuminen

Hangon Satama Oy:n tulos ennen veroja oli 1,6 milj. €, tavoite saavutettiin.

Hangon Vuokratalot Oy:n asuntojen bruttokäyttöaste 31.12.2021 oli 96 %, tavoite toteutui.

Oy Hansea dc tilikauden tulos vuonna 2021 oli 4.201,53 euroa, tavoite toteutui.

Sekä konserniohjeet että hallintosääntö on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 23.5.2017.

Muiden konserniyhtiöille asetettujen yleisten tavoitteiden katsotaan toteutuneen.

Förverkligande av målen för koncernbolagen

Allmänna mål (gäller alla dotterbolag)
- Bolagets verksamhet är ekonomiskt och effektivt ordnat och beaktar kundernas behov
- Underhållet av de byggnader bolagen äger är ordnad så att deras värde bibehålls
- Delårsrapportering görs minst var 6 månad

Bolagsvisa mål för 2021

Hangö Hamn Ab
Bolagets resultat innan skatt är minst 5 % av omsättningen

Hangö Hyreshus Ab
Bostädernas användningsgrad är minst 95 %

Oy Hansea dc Ab
Bolagets kostnader/år överstiger inte intäkterna

Förverkligande

Hangö Hamn Ab:s resultat före skatt var 1,6 milj. € euro, målet uppnåddes.

Bruttoanvändningsgraden 31.12.2021 var 96 % för Hangö Hyreshus Ab:s bostäder, målet uppnåddes.

Oy Hansea dc:s resultat under år 2021 var 4.201,53 euro, målet uppnåddes.

Koncerndirektiven och förvaltningsstadgan har godkänts i stadsfullmäktige 23.5.2017.

Övriga allmänna mål som ställts på koncernbolagen anses ha förverkligats.

Tarkastuslautakunta esittää näkemyksenään, että konserniyhtiöiden tavoiteasetantaa tulisi edelleen kehittää. Yhtiöille on asetettu enemmän tai vähemmän samat tavoitteet jo usean vuoden aikana. Tavoiteasetannassa tulisi pyrkiä mahdollisimman konkreettisiin ja mitattaviin tavoitteisiin, jotka toteutuessaan tukevat kaupungin strategista tavoitteiden toteutumista.

4. Muuta

Tavoitteiden asettamisprosessi

Tarkastuslautakunnan mielestä talousarvion laadintavaiheessa tulee jatkossakin suoritteiden ja mittareiden luomiseen kiinnittää huomiota niin, että ne antavat mahdollisimman hyvän kuvan palveluiden määrällisten ja laadullisten tavoitteiden toteutumisesta.

Strategisten tavoitteiden toteutuminen

Tarkastuslautakunnan mielestä tulee talousarvion laadintavaiheessa erityisesti huolehtia siitä, että asetettavat tavoitteet mahdollisuuksien mukaan olisivat johdettavissa kaupungin strategiasta.

Edelleen, strategisten tavoitteiden toteutumisesta tulisi tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tehdä selkoa kaupungin tilinpäätöksessä.

Henkilöstö

Henkilöstön määrä kasvoi tilinpäätöksen tietojen mukaan 23:lla henkilöllä verrattuna edelliseen vuoteen olleen yhteensä 616 henkilöä. Henkilöstökulut pysyivät edellisvuoden tasolla olleen tilinpäätöksessä 2021 28,9 milj. €.

Henkilötyövuodet

Henkilötyövuosissa (koko henkilöstö) mitattuna henkilöstöresurssin ovat kasvaneet n. 3 henkilötyövuodella (+0,4 %) edellisestä vuodesta.

Terveysperusteiset poissaolot

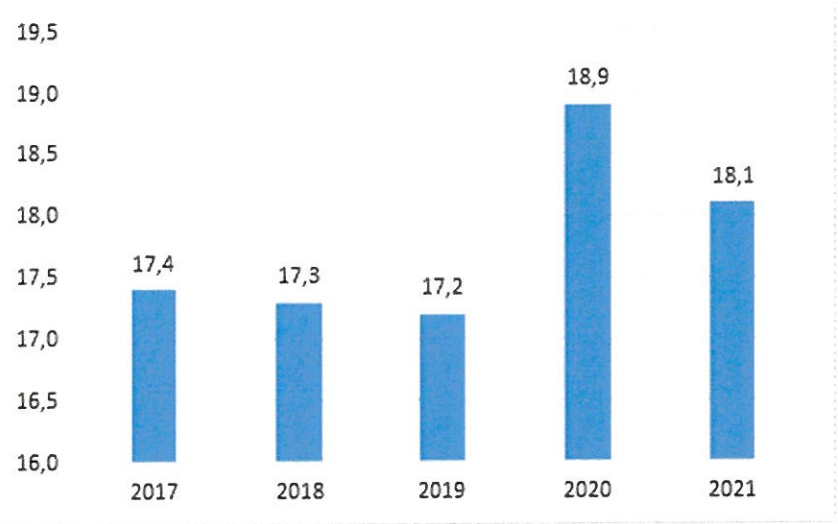

Terveysperusteiset poissaolot olivat 2021 keskimäärin 18,1 kalenteripäivää per henkilötyövuosi eli laskivat vähän edellisvuodesta. Korona-epidemialla lienee vaikutusta tähän. Työterveyslaitoksen tietojen mukaan sairausperäisten poissaolojen keskimäärä oli vuonna 2020 kunnissa 16,7 päivää.

Muuta

Hallintosäännössä (§112) säädetään, että kaupunginhallituksen on vuosittain huhtikuun loppuun mennessä esitettävä valtuustolle luettelo valtuutettujen tekemistä kaupunginhallitukselle lähetetyistä aloitteista, joita valtuusto ei edellisen vuoden loppuun mennessä ole lopullisesti käsitellyt sekä ilmoitettava mihin toimenpiteisiin niiden johdosta on ryhdytty. Tarkastuslautakunta esittää kysymyksenä miksi osa aloitteista käsitellään ripeästi kun taas toiset aloitteet jäävät käsittelemättä pidemmäksi aikaa? Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan aloitteet tulisi käsitellä tasapuolisesti ja vanhojen aloitteiden käsittely tulisi viedä loppuun mahdollisimman nopeasti.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota kaupungin kiinteistökantaan, etenkin vajaakäytössä olevien kiinteistöjen osalta ja suosittelee kyseisten kohteiden realisointimahdollisuuksien selvittämistä.

Tarkastuslautakunta esittää näkemyksenään, että siltä osin kuin tässä arviointikertomuksessa ei erikseen muuta mainita, organisaatiossa on ryhdytty asianmukaisiin toimenpiteisiin aikaisempien vuosien arviointikertomusten huomautuksien johdosta.

5. Yhteenveto

Yhteenvetona voidaan todeta, että Hangon emokaupungin ja kuntakonsernin taloudellinen tila parani vuoden 2021 aikana. Tilikauden tulos oli 3,66 milj. euroa ylijäämäinen kun talousarviossa tulos oli 0,22 milj. euroa ylijäämäinen ja muutetussa talousarviossa 0,30 milj. euroa ylijäämäinen. Konsernin tulos oli 7,1 milj. euroa ylijäämäinen. Tilikauden toteuma oli täten huomattavasti sekä alkuperäistä, että muutettua talousarviota parempi. Tilikauden tulosta analysoitaessa tulee kuitenkin huomioida, että kertaluontoiset erät ovat suurelta osin vaikuttaneet tilikauden tuloksen muodostumiseen arvioitua parempana. Valtion koronatuet kaupungille olivat suuruusluokassa 0,8 milj. euroa, lisäksi HUS:lle myönnettyjen koronatukien myötä myös erikoissairaanhoidon toteuma alitti arvioidun 0,8 milj. €. Lisäksi kaupungin tonttimyynti toteutui 0,5 milj. € arvioitua parempana ja verotulot 0,35 milj. € arvioitua parempana.

Kuntalain mukaan kaupunkikonsernin tulee tasapainottaa taloutensa. Kaupungin kumulatiivinen *yli*jäämä on 15,1 milj. €, eli 1.891 €/asukas. Konsernin kumulatiivinen *yli*jäämä on puolestaan 26,9 milj. €, eli 3.369 €/asukas.

Käyttötalousosa toteutui koko kaupungin osalta tarkasteltuna budjetoitua paremmin osoittaen 95 prosentin talousarviototeumaa, joka tarkoittaa määrärahojen alittamista ~2,8 milj. eurolla. Investointeja toteutettiin noin 2,8 milj. €:n edestä, joka vastaa 76 % budjetoiduista investoinneista. Investoinneista on kerrottu tarkemmin tilinpäätöksessä. Kadut, liikennealueet ja venesatamat ylittivät määrärahansa 113 t€:lla. Tulopuolella tonttien myynti ylitti talousarvion ~533 t€:lla. Myyntivoittoja kertyi 1,46 milj. euroa.

Kaupungin lainakanta on vuoden 2021 aikana supistunut 5,9 milj. €:lla. Vuoden lopussa lainaa oli 55,5 milj. €, eli 6.950 €/asukas. Koko Suomen kuntien keskiarvo vuonna 2020 oli 3.448 €/asukas, joten Hangon tilanne on lainakannan supistumisesta huolimatta erittäin paljon keskiarvoa huonompi.

Hangon kaupungin ja kaupunkikonsernin tilinpäätöksen tunnusluvuista ei aiheudu kuntalain määräämää arviointimenettelyä. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan on kuitenkin tärkeää, että talouden tasapainottamistoimia jatketaan määrätietoisesti talouden pysyväluonteisen tasapainon saavuttamiseksi ja kuntalain määräämän arviointimenettelyuhkan välttämiseksi.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota perusturvatoimessa todettuihin ongelmiin työilmapiirissä ja painottaa ratkaisujen löytämisen tarvetta. Myös sairauspoissaolojen korkea määrä saattaa indikoida ongelmia työilmapiirissä.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan uusiin tontteihin johtavaa kaavoitusta sekä elinkeinoelämää tukeva kaavoitusta tulee aktivoida.

Valtuuston asettamat toiminnalliset tavoitteet on pääosin saavutettu.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan konserniohjeen noudattamisessa konserniyhtiöissä ja konsernivalvonnassa on vielä parannettavaa. Satamayhtiön yhtiökokous ei edelleenkään ole myöntänyt vastuuvapautta toimitusjohtajalle ja hallitukselle tilikaudesta

2020. Hangon vuokratalojen taloudellinen tilanne on jo pidemmän aikaa ollut heikko, tarkastuslautakunta painottaa, että teetetyn selvityksen pohjalta tulisi ryhtyä toimiin, jotta yhtiön toiminta saataisiin pidemmällä tasolla taloudellisesti kestävälle pohjalle. Tytäryhteisöjen hallitusten jäsenten valinnoissa tulisi jatkossa varmistaa, että kuntalain § 47 osaamisvaatimukset täyttyvät.

Konserniin kuuluvat yhtiöt ovat saavuttaneet niille asetetut tavoitteet. Konserniyhtiöiden tavoiteasetantaa tulisi tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan edelleen kehittää. Tavoiteasetannassa tulisi pyrkiä mahdollisimman konkreettisiin ja mitattaviin tavoitteisiin, jotka toteutuessaan tukevat kaupungin strategista tavoitteiden toteutumista.

Siltä osin kuin tässä arviointikertomuksessa ei erikseen muuta todeta tarkastuslautakunta katsoo, että vuoden 2020 arviointikertomuksen toteamuksien johdosta on ryhdytty asianmukaisiin toimenpiteisiin.

Tarkastuslautakunta ehdottaa, että valtuusto pyytää kuntalain mukaisen selvityksen arviointikertomuksesta aiheutuvista toimenpiteistä valtuuston käyttöön lokakuun loppuun mennessä ennen tulevan vuoden talousarvion käsittelyä.

Hangossa 18.5.2022

Jouko Kavander
puheenjohtaja

Torbjörn Ekholm
varajäsen

Yrjö Sahlstedt
varajäsen

Marie Koskinen
jäsen

Timo Riikkilä
jäsen

Esko Tolvanen
jäsen

Kaija Heikkinen
varajäsen

Gun Augustsson-Sula
jäsen

Matti Rantanen
jäsen